

SVU NA PODZIM 1961

Zpráva generálního tajemníka

Počet členů SVU se přibližuje šesti stům, a nové přihlášky stále docházejí. Zvýšený zájem se projevuje v evropských zemích a v Jižní Americe. Spolupracovníci gen. tajemníka připravují nový seznam těch, kdo by svou vědeckou či uměleckou kvalifikaci měli být našimi členy a kdo budou ke členství využíváni. Členové SVU stále na takové osoby upozorňují, ať už jde o

vědce či umělce nebo o osoby, projevující živý zájem o rozvoj čs. vědy a umění ve svobodném světě. Má-li někdo ze členů ještě další adresy, necht' je laskavě zašle do konce října tohoto roku na adresu generálního tajemníka. (SVU 2067 Park Road, N. W. WASHINGTON 10, D. C.) Odhaduje se, že v době sjezdu, to jest v dubnu 1962 bude mít SVU na 800 členů.

* * *

Mnoho z činnosti SVU je brzděno nebo pomalu postupuje pro roztržštěnost členstva i funkcionářů po celém světě. Dosavadní zkušenosti ukazují, že práce bude nutno soustředovat především kolem jednotlivých Pracovních skupin a pak ve specializovaných skupinách, jejichž vytváření se připravuje.

Rozdělení členstva do dvou kategorií, nařízené stanovami, je v běhu. "Členská komise" posoudila již na dvě stě členských přihlášek a bude s prací hotova do konce října. Konečné slovo o přijetí za člena a o členské kategorii přísluší však podle stanov Výboru SVU. Na sklonku roku bude mít každý člen SVU v

rukou rozhodnutí a dostane také členský průkaz.

O činnosti Pracovních skupin bylo a je členstvo soustavně informováno ve "Zprávách SVU".

V srpnu vydala SVU anglickou studii prof. K. B. Jiráka: "Antonín Dvořák". Studie, o níž zde bylo již psáno v minulém čísle, byla rozeslána členstvu, vedoucím universitám, knihovnám, dirigentům velkých orchestrů, rozhlasovým stanicím a hudebním institucím. O vydání přednášek washingtonské Pracovní skupiny na téma "Idea čs. státu mezi roky 1938 až 1948" se jedná, a to v jazyce anglickém. Stejně tak se pracuje na Who's Who

NÁŠ KULTURNÍ PŘÍNOS

RUDOLF FIRKUŠNÝ poskytl rozhovor tiskové kanceláři UPI. Četli jsme jej v plném znění v listě "The Record" z 8. září. Firkušný se věle přimlouvá, aby americká pomoc Jižní Americe byla rozšířena také na kulturní výměnu. Všichni obyvatelé Jižní Ameriky milují hudbu, ale koncerty amerických hudebních těles nebo virtuosů jsou pouze pro bohaté. Firkušný cituje jednoho z brazilských přátel, který mu řekl: "Mnoho amerických umělců k nám nepřijede, protože si nemůžeme dovolit platit vysoké honoráře. A přece bychom všichni přišli na jejich koncerty s otevřenými srdci. Americké orchestry jezdí do Evropy, kde je tolik dobrých orchestrů domácích. Proč nejedou raději do země, kde dobré orchestry neexistují?" Firkušný proto navrhuje, aby americká vláda jako "vyslance dobré vůle" poslala do Jižní Ameriky Clevelandskou filharmonii, nebo Filharmonii z Chicaga, či ze San Franciska. Podle jeho slov nyní

a na bibliografickém slovníku Čechů a Slováků v Jižní Americe. Pro publikační činnost byla založena "Arts and Sciences Publishing Corporation", jak o ní psáno v minulém čísle. Z technických důvodů se pozdrželo rozeslání dopisů členům, vyzývající je k upisování akci, až na druhou polovinu září.

Generální tajemník přistoupil k organizování knihovny SVU a žádá členstvo, aby mu každý zasílal aspoň jednu kopii každé své publikace. Knihovna bude řádně katalogována a členům budou na žádost posílány seznamy.

zaplavili Jižní Ameriku Rusové svými hudebníky, kteří se spokojují nejnižšími honoráři. Komunistická strana pak po koncertě dělá propagandu přednáškami a zvaním lidí k návštěvě SSSR. Firkušný však soudí, že Rusové nemohou kolem sebe vytvořit tolik dobré vůle a přátelství jako umělci američtí, protože Rusové jsou na každém kroku hlídáni, nemohou mluvit s lidem a proto jsou špatnými vyslanci. Naproti tomu americký umělec se může volně pohybovat a hovořit s každým, kdo ho zajímá, zejména může mluvit se studenty a mladou inteligencí, která studuje hudbu dychtivě a touží po tom slyšet radu zkušeného hudebníka. Redaktor UPI položil poslední otázku Firkušnému, proč nebyl od komunistického puče v Československu a nemá-li zájem tam koncertovat? Firkušný odpověděl podobně, jako před časem Rafael Kubelík: "Zvou mě každý rok, abych se tam vrátil, ale rozhodl jsem se, že tak neučiním. Mnoho mých muzikantských přátel v Československu nesmí jet volně do světa. Cítím, že tam nemohu jet jen proto, dávají-li mi výhodu vrátit se a jezdit po světě podle svého přání, přijet do ČSSR a zase odjet. To by nebylo vůči čs. umělcům slušné."

VLADIMÍR KRAJINA, profesor botaniky a ekologie na universitě Britské Columbie ve Vancouveru, přednášel na "Pacific Science Congress" v Honolulu na Havají. Téma jeho přednášky znělo: "Biogeoclimatic Zones of British Columbia". Po této přednášce pozval Vladimíra Krajínu profesor H. Gausen z francouzské university v Tou-

louse, aby s ním spolupracoval na geobotanické mapě světa; práce na této mapě podporuje řada států. Krom toho byl dr. Krajina pozván, aby vypracoval geobotanickou mapu Hawajských ostrovů. Po skončení kongresu byl pak dr. Krajina pozván, aby jeden rok přednášel na Hawajské universitě jako hostující profesor, a to zejména studentům v posledním ročníku a doktorantům. Dr. Krajina tuto nabídku přijal a zahájil již přednášky v Honolulu. Ústav tamní university, na němž dr. Krajina přednáší, jmenuje se "The Center for Cultural and Technical Interchange Between East and West." Práce na geobotanické mapě Hawaje dr. Krajina pouze zahájí s předpokladem, že mapu dokončí jeho žáci. Na pozvání hawajské lesní správy a jiných úřadů byl již dr. Krajina tři neděle na ostrově Kanai, toto území je jedním ze dvou nejmokřejších míst světa.

JOSEF KORBEL, profesor politických věd na universitě v Denveru, byl pozván do anglického Oxfordu, aby tam na St. Anthony's College vedl jeden semestr seminář o Československu. Semestr bude zahájen v září příštího roku.

IVO DUCHÁČEK, profesor politických věd na City College v New Yorku, byl pozván, aby ve druhé polovině října přednášel a vedl semináře na universitě americké armády (US Army War College) v Carlisle, Penna. Posluchači na této vysoké škole jsou podplukovníci, plukovníci, několik úředníků diplomatické služby, zástupci letectva a námořnictva. Přednášky a semináře dr. Ducháčka, budou se

týkat americké zahraniční politiky v poměru ke komunistické střední a východní Evropě, a jsou součástí širšího studijního plánu, který má název "Mezinárodní vztahy a americká zahraniční politika". Před tím, od počátku října přednáší prof. Ducháček na universitě amerického letectva (Air University — Air War College) v Montgomery, Ala. Na této koleji měl 250 posluchačů, vesměs podplukovníků a plukovníků amerického letectva. Tématem přednášek byly "Spojenecké a sovětsko-čínské akce, reakce a závazky ve středovýchodní Evropě". Ducháčkovy přednášky tvoří součást semestrálních studií pod souhrnným názvem "Dnešní světový konflikt". Dr. Ducháček přednášel na letecké universitě už v letech 1956 a 1960, v jiných letech tu přednášel prof. dr. Josef Korbel z Denveru.

ANTONÍN BASCH, někdejší docent Karlovy university a přednosta studijního oddělení čs. Národní banky, byl od konce války vedoucím úředníkem Mezinárodního měnového fondu ve Washingtoně. Nyní jako úředník odešel do pense a stal se profesorem finančních věd na universitě v Ann Arbor, Michigan.

KAREL HUJER, profesor astronomie a jaderné fyziky na universitě v Chattanooga, Tenn., byl o prázdninách na studijní cestě v Evropě, jak jsme o tom referovali v minulém čísle. Dodatečně se dovídáme, že v knihovně Královské astronomické společnosti v Londýně studoval materiál pro svou příští přednášku, a to na X. mezinárodním kongresu Společnosti pro dějiny a

filosofii vědy. Tento kongres se bude konat po prvé v USA, částečně na Cornell University, částečně ve ve Filadelfii. Prof. Hujer tu bude přednášet o Bielově kometě, která hraje v dějinách astronomie významnou úlohu. Zajímavé je, že její objevitel byl posledním potomkem českých pánů z Bělé, pobělohorských exulantů. Po dvou stoletích se tento potomek pánů z Bělé vrátil do Čech, kde objevil kometu, jež po něm byla pojmenována jako Bielova kometa.

MILOŠ ŠEBOR, profesor státního polytechnického institutu v Cookeville, Tenn. byl pozván Akademií věd státu Tennessee, aby společně s prof. S. Jumperem vypracoval studii o zeměpisných příčinách silničních a automobilových nehod. Revue "The World Campus" přijala k otištění Šeborovu studii o geopolitickém základě ruského komunismu, a katolická revue "Tennessee Register" otiskla jeho studii o církevních poměrech v ČSSR s hlediska komunistického boje proti církvím.

FRANTA BĚLSKÝ, český sochař v Londýně (portrétní právě královnu-matku), upoutal svým dílem pozornost reportéra nedělní obrázkové přílohy "The New York Times". Byly tu otištěny reprodukce tří vynikajících sochařských děl, zdobících veřejná prostranství v Londýně, a to jako příklad městské správě New Yorku, jak Londýn se péčí města vyzdobuje. Franta Bělský se reprodukci své sochy "Trojspreží" dostal do nejlichotivějšího sousedství s Jacobem Epsteinem a Henry Moorem.

JOSEF MARTÍNEK, česko-americký novinář a americký básník,

otiskl v poslední době několik dalších anglických básní v literárních časopisech a v denním tisku. Tak již po osmé "The New York Herald Tribune" zařadila na své stránky jeho báseň s označením, že je to nejlepší poetické dílo měsíce. Také deník "Denver Post" přijal pro svou nedělní stránku moderní poesie několik Martínkových básní. Další byly publikovány v literárních magazinech "Poetry Digest" a "Midwest Chaparral".

KAREL RYCHLÍK, nestor česko-amerických hudebních skladatelů a profesor hudby v Clevelandu, uctil památku 120. narozenin Antoina Dvořáka na rozhlasové stanici WDOK v Clevelandu. Tato stanice je majetkem našeho člena Fred Wolfa a má pověst rozhlasové stanice s nejlepší hudbou. Karel Rychlík, který je jeden z posledních žijících žáků Ant. Dvořáka (redakce ví už jen o Rud. Frimlovi) vypravoval k Dvořákovu jubileu rozhlasovým posluchačům své osobní vzpomínky na Mistra.

JIŘÍ KOLAJA, profesor sociologie na univerzitě státu Kentucky, vrátil se před začátkem školního roku z Jugoslavie, kde již po druhé studoval zřízení a funkci dělnických rad. Kromě toho věnoval také pozornost studiu života našich čs. krajanů v Jugoslavii kolem Daruvaru.

FRANTIŠEK POLÁK, někdejší generální prokurátor čs. armády na Rusi a po sedm let vézeň v sovětských koncentracích, oznamuje, že vydá tiskem historickou studii "Sibiřská anabase čs. legií". Dr. Polák se anabase účastnil a snaží se nyní podat objektivní obraz historických

udalostí. Současně napsal pro mládež jako četbu Čs. dálkové školy knižičku "Československé legie."

WALTER SUSSKIND, dirigent Filharmonie v Torontu, byl pozván Městskou operou v New Yorku, aby tu pohostinsky dirigoval 8. října "Figarovu svatbu". Přes prázdniny vyučoval Susskind na letní hudební škole v Aspen, Colo.

EVA LIKOVÁ vystoupila s velkým úspěchem na letním koncertě v Lewinsonově stadiu v New Yorku. Koncert byl věnován skladbám vídeňských Straussů. Milovníci líbezného sopránu Evy Likové nějakou dobu musí mít strpení, než opět její hlas uslyší: Paní Liková se na čas musí věnovat novým, ale sladkým povinnostem: povinností maminky.

FRANTIŠEK MUNK, profesor na Reed College v Portlandu, Ore., odjel na rok do Evropy, kde ztráví svůj "sabbatical." Dr. Munk byl pozván k přednáškám ve Francii a v Itálii a v jarním semestru bude přednášet na Svobodné evropské koleji v Bruggách v Belgii. Vzhledem k tomu, že tato kolej má za úkol připravovat starší studenty pro činnost v Evropském hospodářském souručenství a v ostatních útvarech sjednocující se Evropy, bude dr. Munk přednášet na téma "Anglosaský federalismus a evropské sjednocení."

EDUARD TÁBORSKÝ, profesor politických věd v Austinu, Texas, byl pozván na tři neděle od Sul Ross State College v Alpine, Texas, aby na této horské koleji vedl seminář pro učitele. Jeho kniha o Československu je již hotova, a Princeton University Press ji dá na knihku-

pecký trh patrně v září nebo v říjnu.

LADISLAV SUTNAR, někdejší ředitel Státní grafické školy v Praze a spolutvůrce Družstevní Práce, uspořádal v New Yorku soubornou výstavu svého díla po názvem "Visual Design in Action". Výstava trvala celý srpen a byla uspořádána pod záštitou The American Institute of Graphic Arts a z podnětu The Contemporary Arts Center v Cincinnati, Ohio. Hutnou studii o životě a díle Ladislava Sutnara do výstavního katalogu napsal Allan T. Schoener, kurátor tohoto ústředí soudobého umění v Cincinnati. Výstava se konala v síních paláce Pepsi-Cola na Park Avenue.

JOSEF ČADA, profesor historie na učitelské koleji v Chicagu a Oblastní jednatel SVU pro Chicago, odešel, jak jsme již referovali, do výslužby. Podle krajanských novin chce se dr. Čada věnovat literární práci. Nejprve hodlá dokončit studii o asimilačním vývoji přistěhovalců, především ovšem československých. Po té chce znovu revidovat svůj starší rukopis o radikalismu mezi českými a slovenskými vystěhovalci v USA. Dr. Čada dokazuje, že radikalismus, který si naši přistěhovalci přivezli z Rakousko-Uherska, měl lví podíl na jejich pomoci, kterou poskytl prvnímu osvobozovacímu boji v letech 1914 až 1918.

MOJMÍR BEDNAŘÍK, dosud úředník jedné z velkých amerických bank, kde byl expertem pro evropský sjednocený trh, a lektor na New York City College, bude od podzimu přednášet jako profesor na Le Moyne College v Syracusách, N. Y.

ZÁZNAMY

REDAKČNÍ SDELENÍ: *Přes letní prázdniny se nahromadilo redaktoru "Zpráv" tolik informací o činnosti členů SVU — a přibýlo tolik nových členů — že formát a rozměr osmi stran "Zpráv" nemůže pojmout vše, co by redaktor v čísle chtěl mít a co by tam být mělo. Proto řada zpráv je otiskována se značným zpožděním v naději, že kdyby nebyly ve "Zprávách", třebaš opožděně, nedověděli by se je členové vůbec. Krom toho redaktor prosí o strpení ty členy SVU, kteří v tomto čísle nenaždou zprávu o své činnosti, dostane se na ně ve vydání listopadovém.* Hn

Vydavatelská společnost Arts and Sciences Publishing Corporation vysvětluje: V zářijovém čísle "Zpráv" bylo oznámeno, že všichni členové SVU dostanou počátkem září dopisy o účelu Vydavatelské společnosti a s výzvou, aby upsali akcie. Pro různé technické nesnáze se odeslání těchto dopisů zdrželo až na první týden po 15. září.

Pracovní skupina SVU ve Washingtoně si pospíšila se zahájením podzimní sezony. Zahájila ji Valnou schůzí, na které si zvolila tento výbor: Dr. Lad. Feierabend, předseda; redaktor Vojta Nevlud, místopředseda a tiskový referent; dr. Míla Rechcigl, jednatel; dr. M. A. Jansa, pokladník. Členy výboru jsou: Jaroslav Drábek ml., red. Josef Kučera, dr. Theodor Procházka, dr. Zorka Procházková, Irena Lettrichová a dr. Milíř Kybal. Team, který se za minulý rok výborně osvědčil, zůstal i na další rok. — Po Valné schůzi byla zahájena diskuse na téma "Úkol a sna-

hy SVU". Diskusnímu panelu předsedal dr. Feierabend a jeho členy byli: prof. Jan Hajda z Baltimore, prof. František Meissner z Palo Alto, Calif., redaktor Ivan Herben z New Yorku, dr. Jaroslav G. Polach, Čestmír Ješina a gen. tajemník dr. Jar. Němec. Zatím bylo rozhodnuto o programu pro dvě nejbližší přednášky: v pátek 13. října bude přednášet dr. Karel Steinbach z New Yorku o Karlu Čapkovi (rodinné a přátelské vzpomínky). V pátek 10. listopadu bude pak přednášet generál dr. Mikuláš Ferjenčík z Chicaga o slovenském vojenském národním povstání.

* * *

Koleji svatého Prokopa při českém benediktinském klášteře v Lisle u Chicaga, dostalo se zasloužené pozornosti v deníku "The Chicago Tribune", kde vyšla 13. září obšírná reportáž o vědeckém významu této koleje. Reportér věnoval pozornost hlavně fyzikálnímu oddělení, vedenému dr. Františkem Shonkou. List označuje toto oddělení za nejlepší ve státě Illinois a oznamuje, že se mu podařilo sestrojít plastickou hmotu, která reaguje na radioaktivní záření stejně jako lidské tělo. Tento vynález bude hrát rozhodnou úlohu v americkém úsilí vyslat člověka do Vesmíru. Za nedlouho bude tato plastická hmota obíhat zeměkouli v americké družici a zachycovat data o nebezpečí radioaktivního záření pro lidský organismus. Kolej sv. Prokopa oslaví letos své 75. výročí od založení.

Čtvrtletník "Foreign Affairs" otiskl studii Zbigniewa Brzezinského,

profesora Columbijské univerzity a od Williama Griffitha, profesora na MIT v Cambridge. Studie se jmenuje "Mírová soutěž ve střední Evropě". V celku lze říci, že čtenář, který poznal komunismus a sledoval třináct let vývoj ve střední Evropě, je udiven naivitou toho, co zde čte.

Dvě zprávy z Kanady: Kanadská divadelní společnost ukončila serii repris "Denníku Anny Frankové" a hraje nyní v anglickém překladu "Gigi". V obou hrách slaví triumfy v titulních rolích herečka českého původu, Irena Kohenová, rozená Kaňková. — Torontská operní společnost uvedla — již po druhé za dobu svého trvání — dne 16. října Smetanovu "Prodanou nevěstu" s Janem Rubešem v úloze Kecala.

K Dvořákovu roku připravila paní Marie Vítková pro místní televizi v Cedar Rapids, Iowa, pořady o Dvořákově a pěvecký sbor "Karla Masaryková" připravuje dvořákovský koncert. — Také pěvecký sbor "Dvořák" ve Washingtoně pilně studuje Dvořákovy sborové skladby a kolem 28. října uspořádá tři koncerty: ve Washingtoně, v Baltimore a v Pittsburghu. — Nejzajímavější zpráva přichází pak z Hollywoodu, kde se američtí filmaři chystají vyrobit film ze života Antonína Dvořáka, podložený jeho hudbou.

Román "Kámen a bolest" od zesnulého Karla Schulze vyšel v západním Německu v německém překladu.

Norský tisk po zásluze pochválil "Sborník", vydaný k oslavě desátého výročí Norsko-československým

pomocným spolkem v Oslo. Nás, Čechoslováky zajímá náš podíl na tomto Sborníku: je tu vzpomínka na Miladu Horákovou, článek o Karlu Čapkově od Maxe Taua, norský překlad povídky Zd. Němečka "Stín" a úryvek překladu Čapkovy "Cesty na sever." Obálku navrhl český malíř Jiří Karger, Němečkovu povídku ilustroval Štěpán Zavřel.

Univerzita v Oslo bude letos v září oslavovat 150. výročí svého založení. Při té příležitosti udělí čestné doktoráty dvanácti největším vědcům světa. Je mezi nimi také někdejší profesor Masarykovy univerzity a spoluzakladatel Pražského Linguistického Kroužku, dr. Roman Jakobson, nyní profesor na Harvardské univerzitě. Roman Jakobson byl loni poctěn čestným doktorátem univerzitou ve Varšavě a letos univerzitou v Chicagu.

T. G. Masaryk Publishing Trustee, založené na ochranu autorských práv a k vydavatelské činnosti děl TGM jeho dcerami Alicí a Olgou, kooptovalo předsedu SVU prof. Václava Hlavatého, jakmile se vrátil z cesty kolem světa. Tak se stalo, že po resignaci prof. O. Odložilíka je v tomto Trustee aspoň jeden Čech. Svěřenecký výbor se nyní zabývá plány publikovat zlomek III. dílu Masarykova díla "Rusko a Evropa", psaného německy a nazvaného "F. M. Dostojevský". Nepochybujeme o tom, že bude-li dílo — třeba zlomkové — dáno k posouzení exilovým znalcům spisů TGM, najdou v něm mnohé odstavce a kapitoly, které dobou nebyly překonány a které jsou typické pro Masarykův poměr k Rusku.

Deník "Plain Dealer" v Clevelandu otiskl větší reportáž o životě a díle českého akad. sochaře Františka Jiroucha, jehož posledním dílem je pomník TGM pro Českou kulturní zahradu v Clevelandu.

"Central European "Federalist" v posledním čísle (již devátého ročníku!) věnoval bezmála dvě třetiny obsahu čs. věcem: Petr Wandycz tu otiskuje studii "Beneš a Beck", dr. Pavel Korbel: "Polská menšina v ČSR", prof. R. Šturm napsal informace o současné kulturní spolupráci mezi Prahou a Varšavou, dále je zde studie o československo-polské hospodářské spolupráci. Spisovatel Petr Den otiskuje v tomto čísle Federalisty iadu medailonků o českých spisovatelích exilových i domácích (Kolár, Čep, Ptáčník) a konečně zde nacházíme zprávu o činnosti a programu SVU.

Americká opera o Golemovi. Městská opera v New Yorku objednala z fondu Fordovy nadace u amerického skladatele Abrahama Ellsteina operu na námět "Golem". Libreto napsal herec a režisér Josef Buloff podle básnického dramatu o pražském rábi Leowovi.

Přínos českých emigrantů Americe. Na téma "Česká větev v Americe" přednášel na Dni českých katolíků předseda Národního svazu českých katolíků a oblastní jednatel SVU dr. Josef Čada. Při té příležitosti oznámil, že čestí benediktini ve své

koleji svatého Prokopa uspořádají cyklus populárních přednášek o přínosu českých emigrantů Spojeným státům. Přednášky budou také věnovány dějinám české emigrace. Cyklus bude zahájen na počátku příštího roku.

PLACENĚ OZNÁMENÍ:

Jeden z nejzasloužilejších budovatelů nynější Jednoty ČSA, nejstarší bratrské a sesterské podpůrné jednoty v Americe, byl její zvěčnělý předseda W. J. Mužík.

Člověk skromný a nanejvýš čestný. Br. Mužík, pro něhož spravedlnost byla životní zásadou, věnoval se fraternální činnosti od svého příjezdu do USA....Byl svědkem spojení bratrských jednot v mohutnou Jednotu ČSA, jejímž se stal později předsedou a jejíž blaho postavil vysoko nad své osobní zájmy. Za jeho vedení ČSA zaznamenala mohutný vzrůst a stala se jednou z nejznámějších bratrských podpůrných Jednot v Americe.

Dnes Jednota ČSA zabezpečuje tisíce svých členů všestranně spolehlivým životním pojištěním a řadou dalších výhod, přístupných cenově každému krajanovi.

Je proto v zájmu vašem a v zájmu vaší rodiny, abyste se stal členem Jednoty ČSA.

Nezavazné informace budou každému ochotně poskytnuty, kdo napíše na adresu: ČSA, 2138 South 61st Court, CICERO 50, Illinois.

News of CSASA, Proprietor and Publisher: Czechoslovak Society of Arts and Sciences in America, Inc. Editor Ivan Herben, 41-98 Forley Street, Elmhurst 73, N. Y.. Printed by: "Slovenský Sokol" 283 Oak Street, Perth Amboy, New Jersey.

ČETBA

POZNÁMKY ČTENÁŘŮ O KNIHÁCH
A PUBLIKACÍCH
PŘÍLOHA ZPRÁV SVU čís. 2.

ŘÍJEN 1961

STARÉ JÍZVY SE OTVÍRAJÍ

Ladislav Feierabend: "Ve vládách Druhé republiky"

Psát politické paměti toho druhu, jaké píše Lad. Feierabend (vydal Universitas Press Co. v New Yorku, stran 206, cena 2.50 dolarů) je čin, nikoli literatura. Je k tomu třeba více civilní statečnosti psát pravdu, padni komu padni, než spisovatelských vloh. Feierabend se na dvou stech stranách vlastního textu osvědčil po této stránce stoprocentně. Nezamlčuje, nezkrlesluje, říká nepříjemné pravdy i o lidech, kteří mu byli blízcí politicky nebo osobně a má odvahu vyslovovat fakta i úsudky nepopulární — jako na příklad názor na dr. Emila Háchu.

Neškolený historik, píšící tyto řádky, nedovede posoudit, zda má kniha všechny náležitosti, vyžadované historickou vědou, ale Feierabend nechtěl psát historii. Chtěl psát subjektivní pravdu, jak ji viděl a prožil. A jak si o ní psal deníky, na štěstí zachované ve svobodném světě. Referent si zároveň uvědomuje bídu exilu, který po třinácti letech nemá revui, ve které by se dala kniha Feierabendova rozebrat podrobně — nikoli z rozkoše pitvajícího patologa, ale pro poučení dnešku.

Feierabendovi se zdařil také pokus spojit paměti politické se vzpomínkami rodinnými. Jako čestný muž se nerozpakuje přiznat, že o všech důležitých krocích svého života se radil se svojí ženou Haničkou. I

když mu prezident Beneš nabídl ministerské křeslo a naléhal na okamžitou odpověď, ukázal se Feierabend jako muž: Vyžádal si lhůtu, potřebnou k poradě se ženou a matkou svých dětí. Cynikům snad hraje pohrdlivý úsměv kolem úst. Neboť si neuvědomují, že tragédie našeho národa a ČSR byla zaviněna především nikoli Hitlerem, ale úpadkem mužných ctností našich vedoucích politiků a celého národa vůbec. Vzpomeneme-li na noc všeobecné mobilisace 1938, kdy statisíce našich matek vypravovalo do boje své muže i syny bez slzy a se srdcem, odevzdaným vlasti, chápeme hloubku letmých poznámek Feierabendových o úloze, kterou v jeho rozhodování hrála jeho žena. A uvědomujeme si, že by nebylo

ŘEKA ČASU

Josef Čermák

*Tak tiše plyne řeka času,
že nezaslechněš její spád.
Až jednou, šedě oblečený,
Ti v okna hledí listopad.*

*Tak tiše plyne řeka času,
že marně hledáš její břeh.
Až jednou, v chvíli podvečerní
dech smrti cítíš na ústech.*

mnichovské kapitulace, kdyby do toho měly co říci naše ženy a matky.

Pisatel těchto poznámek byl v době, o níž Feierabend píše, "oběma nohama v politice", protože byl politickým novinářem. A přece se od autora knihy "Ve vládách Druhé republiky" dovidá mnoho nového, co neproniklo ani k novinářským slídilům. Což se týká na příklad ministerského předsedy Rudolfa Berana. Autor paměti se netají sympatiemi k jeho osobě, ale jako čestný kronikář nezatajil, že se skandálními návrhy na zahájení procesů k rehabilitaci Perglera, Havlasy, Düricha a Gajdy, přišel do vlády právě Beran, kterého se nerozpakuje Feierabend nazývat na jednom místě státníkem.

Na následujících stránkách však ukazuje, že jediný státník té doby byl popravený generál Eliáš, jehož návrhy na udržení Slovenska Beran šmahem odmítal politikářskými důvody. Feierabend, kdyby byl nadán sklonem k zatajování nepříjemných zpráv, mohl dokonce zamlčet průběh tajné schůze ministerské rady, kde si Beran vsadil na své "zazračné dítě" Chvalkovského a kdy kro-

mě Berana a Chvalkovského všichni členové vlády byli pro přijetí návrhů Eliášových stran zákroku na Slovensku. Nicméně Beran dal za pravdu falešně myslícímu a nesprávně informovanému Chvalkovskému a nedemokraticky rozhodl proti většině své vlády.

Feierabend se nebojí vyslovovat zlé, ale pravdivé odsudky politických stran, když ve Stálém výboru zjistil, že "strana je nade všechno a jednotlivec, poslanec nebo senátor, není ničím." Hle, také v politickém aparátnictví, před nímž jsme uprchli do exilu, dá se hledat kořen mnichovské kapitulace.

Otřásající jsou záznamy o proradnosti slovenských, luďáckých, politiků. (Zvláštní cenu má dokument, prvně zde otištěný, protože roku 1939 censurou v českých zemích umlčený, "Žilinský manifest"). Dědičný hřích tak zvané "Pittsburghské dohody" se tu nově zaktualisoval a dějiny dají patrně za pravdu gen. Eliášovi, který hlásal tvrdý vojenský a policejní zákrok na Slovensku i za cenu toho, že Hitler toho využije k rozbití Československa. Eliáš tvrdil správně, že "konec Československa zahraničním zášahem je výhodnější než konec vnitřním rozkladem." Patrně i v dnešním exilu by se nám lépe dýchalo, kdyby byl zvítězil názor Eliášův a nikoli Beranův.

O svědomitosti Feierabendově a o jeho vědomí odpovědnosti svědčí i to, že v závěru knihy otiskuje několik dokumentárních svědectví od lidí, kteří událostem byli z úřední povinnosti blízko a jsou v exilu. Je to především cenné svědectví vyslance Arnošta Heidricha a svědomité záznamy prvního legačního

rady čs. vyslanectví v Berlíně Miroslava Schuberta, který tehdy vedl jednání s Hitlerovým zahraničním úřadem.

Mezi civilní nestatečností strůjčů mnichovské kapitulace a mezi hlavními aktéry komunistického puče 1948 je tolik podobnosti a obdob, že se nedivíme, když volání, aby tito aktéři napsali své paměti, vyznělo naprázdno. Feierabendovi náleží zásluha, že ve svých pamětech zachytil přesně aspoň první z našich národních tragedií. Jak řečeno: pro poučení budoucím. Hn

ČEST PRVNÍ REPUBLIKY

Profesor pittsburghské university dr. V. E. Andic uveřejnil kratší, ale hutnou studii o hospodářských aspektech pomoci ruským a ukrajinským uprchlíkům-studentům, poskytované za Masarykovy republiky. "Russian and Ukrainian Refugee Scholars in Czechoslovakia". Journal of Central European Affairs Volume XXI, number 2, July 1961, 176-187.) Dr. Andic soudí, že čs. pomoc ruským a ukrajinským uprchlíkům zůstane trvale připsána k dobru Republice a že se vyplatila. Studie Andicova se opírá o všechny čs. oficiální i neoficiální prameny, pokud jsou přístupné a také o články, roztroušené o tomto tématu po časopisech; všechny tyto prameny jsou dnes v Americe těžce přístupné. Dnešní uprchlík z ČSR ne bez pohnutí si tu přečte zjištění W. Chapin Huntingtonovo (The Homesick Million. Boston, 1933) že "Češi věnovali na ruské uprchlíky více, než všechny ostatní evropské národy dohromady." An-

"Kdyby jiný národ měl tak bohatou a slavnou minulost, kdyby měl dějiny tak nabyté od začátku původními hodnotami myšlenkovými a uměleckými, jak tomu je v případě českém, kdyby jiný národ od prvních kroků svého státního života přinesl do evropského kulturního dění tolik nových nabádacích podnětů, jistě by velebil své dědictví a byl hrdý na tento přínos, kdežto Češi si ho zpravidla ani neuvědomují."

Roman Jakobson: "Moudrost starých Čechů".

dic popisuje a vypočítává čs. vzdělávací ústavy pro ruské a ukrajinské uprchlíky i počet jejich absolventů; všechny tyto ústavy byly zcela udržovány čs. vládou. Přehled je jasnější a úplnější u uprchlíků ukrajinských než u ruských. U čtenáře vzniká nad Andicovými řádky touha, aby jeho studie, zaměřená na hospodářskou pomoc, byla doplněna studií politickou, která by se pokusila zjistit, jak ruští a ukrajinští studenti, v Československu tak znamenitě podporovaní, zachovali se v letech 1938 až 1945 a po roce 1948, a jak jsou dnes politicky orientováni. Pokud jde o Ukrajince, pisatel těchto řádek zjišťuje že snad všichni s láskou vzpomínají na ČSR., že jsou všichni pro samostatnou, nekomunistickou Ukrajinu. Studium ukrajinské historie by mělo být zvláštěm a vděčným úkolem čs. vědců v exilu. Andicova dílčí studie je proto cenným příspěvkem. v. b.

DĚDICKÉ PRÁVO

Leyden University, Documentation Office for East European Law, vydal 5. číslo své serie nazvané "Law in East Europe", kterou rediguje prof. Z. Szirmai. Publikace má 373 stran a o čs. právu dědickém tu píše gen. tajemník SVU dr. Jaroslav Němec, strana 115-148. Záslužnost práce se zvyšuje skutečností, že v exilu nejsou dostupny všechny prameny, jež byly dostupny doma. Studie je zvláště významná v době, kdy v USA se vede řada soudních sporů o převod pozůstalostí z Ameriky do ČSSR.

Nový občanský zákoník z 25. října 1950 č. 141 Sb., nenabyl účinnosti v den vyhlášení (23. listopadu 1950, str. 120), nýbrž dnem 1. ledna 1951 (jak správně uvedeno na straně 122). V právním státě nemá důvodová zpráva k zákonu takového významu jako ve státě totalitním, neboť ve státě zákonů není rozhodné, co zákonodárce říci chtěl a neřekl, nýbrž jen to, co řekl v zákoně. V komunistickém státě třeba však pátrat po vůli diktátora, zračící se zejména v důvodové zprávě, která byla poctivě studována a dobře komentována, jak vychází najevo z časté citace. (str. 122, 124, 126-128, 130-133, 136, 138, 139.)

Nejpronikavější omezení dědického práva spočívá v hmotně právních předpisech jiných zákonů, neboť v postupující "socialisaci" zůstává stále méně toho, co lze dědit. Podle zákona o JZD z 9. července 1959 "vlastnictví ke sdruženým pozemkům zůstává zachováno", ale "družstvu náleží vše, co na pozemku vzhází a má právo měnit jeho pod-

statu a čerpat z ní" (§ 24.), takže vlastník zbyla jen povinnost obdělávat pozemek, povinnost, která jako reální břemeno stíhá i jeho potomky a dědice; hospodářské budovy pak připadají do vlastnictví družstva (§ 25.). Podle zákona o soukromém domovním majetku z 19. listopadu 1959, č. 71 Sb. může ONV rozhodnout, že nájemní dům spolu s pozemkem přechází do státního socialistického vlastnictví (§ 6.). Při převádění domu do "socialistické péče" nezáleží na tom, komu dům patří, ale komu slouží, (Práce 15. prosince 1959) a podle toho i u rodinného domku byl podán návrh na vyvlastnění (Lidová demokracie 10. srpna 1960). Pozemky ztratily hodnotu, a u bytového fondu se v roce 1960 počítalo se ztrátou 884 milionů Kčs. (Práce 13. ledna 1960.)

a. r.

HAVLÍČEK FRANCOUZSKY

Trnkova pařížská revue "Rencontres" vydala francouzský překlad Havlíčkova "Křtu svatého Vladimíra". Překladačem je česko-francouzský malíř Charles Černý, který v překladu místy užil rytmu Havlíčkova, někdy i krásného rytmu, ale většinou překládal volně. I když v překladu nenacházíme elegance a poetického kouzla na příklad překladů Hanuše Jelínka, přece je třeba "Le Baptême de Saint-Vladimir" uvítat jako dobrý počín. Nad překladem Černého si pak kládeme otázku: Najde se někdy také překladatel do angličtiny? Havlíčkova jiskřivá satyra na carský absolutismus — tolik podobný moskevské přítomnosti — by si toho

PŘÍPRAVY NA SJEZD SVU

Zpráva generálního tajemníka

Od jara letošního roku je hlavní úsilí předsednictva SVU i Pracovní skupiny ve Washingtoně věnováno přípravě sjezdu SVU, který se bude konat o Velikonocích 1962 ve Washingtoně, D. C., a to ve dnech 20.-22. dubna v hotelu Statler. V pátek 20. dubna bude zasedat Valné shromáždění SVU, kde řádní členové po prvé budou moci plně uplatnit svá práva. V sobotu a v neděli bude se pak konat vědecké zasedání s přednáškami, jež budou většinou anglické a generálně budou zaměřeny na téma: "Čím přispěla čs. věda a umění světové kultuře".

Pro přípravu sjezdu a pro jeho zdařilý průběh bylo třeba vytvořit některé zvláštní komise. Organizační a technickou stránku sjezdu má na starosti "Technická komise", vedená Jaroslavem A. Drábkem mladším; tato komise z důvodů praktických je složena výhradně z členů washingtonské Pracovní skupiny. Program sjezdu a výběr přednášek pak určuje "Programová komise", jejím předsedou je předseda SVU prof. dr. Václav Hlavatý. Členy této komise jsou: dr. Vratislav Bušek, prof. K. B. Jiráček, prof. René Wellek (Yale University) a jako tajemník dr. Míla Rechcigl. Řada členů SVU se již přihlásila k přednáškám na vědeckém zasedání sjezdu. Podle došlých témat bude patrně utvořeno 8 tříd, vedených samostatnými předsedy, z nichž každý bude mít ve své třídě referát. Zatím byly definitivně určeny tyto třídy: Věda (dr. V. Hlavatý), Umění (prof. K. B. Jiráček), Literatura a Literární kritika (prof. René Wellek), Právo (dr. Vrat. Bušek). O organizaci ostatních tříd se stále jedná.

Přednášky budou vesměs dvacetiminutové a ti, kdo by chtěli na sjezdu přednášet, jsou těmito řádky vyzýváni, aby oznámili témata svých přednášek — pokud už tak neučinili — a to do konce října tohoto roku. Adresujte laskavě tyto přihlášky na adresu tajemníka Programové komise: Dr. Míla Rechcigl, 1703 Mark Lane, ROCKVILLE, Md. Zdůrazňujeme, že všechny přednášky budou vydány tiskem, ne-li v plném znění, tedy jako abstrakt.

Pro účastníky sjezdu se připravuje bibliografie cizojazyčných prací (anglických, francouzských a německých), které jednají o čs. vědě nebo umění. Tuto bibliografii připravuje Ing. Frank Liberský, 3960 Langley Court, N. W., WASHINGTON 16, D. C. Žádáme všechny členy SVU, aby panu Liberskému zaslali nejdůležitější práce ze svého oboru nebo aby mu napsali o těchto pracích podrobnou informaci. Jde nám o to, vypracovat seznam pokud možno vyčerpávající.

Na shledanou o Velikonocích 1962 ve Washingtoně!

jistě zasloužila. K Černého překladu napsal zasvěcenou předmluvu fran-

couzský bohemista Michel-Leon Hirsch. rš

PRVNÍ DNY UPRCHLÍKA

Aurelie B. Jeníková

*Jdeš cizí zemi
— nyní domovem.*

*Stříbro zasněžených hor
se rozžhavilo do měděna
přílivem slunce.*

*Vnímáš krásu
a zapomeneš.*

*A náhle:
domácké zabzučení mouchy,
prosté zacvrlikání vrabce,
nebo teplé světlo v rámu okna
rozloží tě do molekul,
a každá bolí zvlášť.*

*Jsmo jen ze srdce a nervů,
ze vzpomínek a přání,
z neklidu a víry.*

Ze starosti o ty, které milujeme.

*Srdce se často zachvěje
jako při rychlém loučení tam doma,
jako při drásajícím: Bůh tě
opatruj*

*A v slzách se zastaví
nad kouskem lyšejníku,
vypadlém z tlumoku,
jak jsme jej sedřeli v tajném spěchu
šumavským lesem.*

WERFLOVA PRAHA

Pražská rodačka, paní Lore Barbora Foltinová, profesorka němčiny na universitě v Pittsburghu, vydala anglickou knihu o Franz Werflovi s názvem: "Praha jako pozadí Werflových děl." Autorka ukazuje, že Franz Werfl ve všech svých dílech se zmiňuje o Praze nebo o Čechách, že užívá českých jmen, narážek na české dějiny a na své pražské prá-

tele. Je to záslužné dílo, ukazující americkému čtenáři, že Praha bývala něčím jiným, než co z ní udělali dnešní její vládcí.

VELKÝ LHÁŘ

Aneb: Čtenář na rozpacích. Tak by se dal vyjádřit dojem čtenáře knihy (pouze mimiografované), kterou vydala "Edice Sklizeň" v Hamburku. (Ant. Vlach, Hamburg 13 Postfach 2700, cena 0.50 dolarů.) Za pseudonymem Vilém Gran Embustero, což český prý znamená "Vilém, Velký Lhář", skrývá se autor sbírky celkem nesourodých povídek a fantasií, nazvaných "Ze země sluncem oslněné." Podle určitých náznaků je to žák pražské Umělecko-Průmyslové školy, malíř ze třídy Jaroslava Bendy. Žije v Caracasu a patrně z tamního vedra a kulturní pustoty trpí halucinacemi, i když místy vypravěčsky talentovanými. Čtenář je vskutku na rozpacích, zejména, jde-li o čtenáře kultivovaného: je to literatura, nebo není? Zaslouží si tyto řádky hrdého názvu "Sklizeň"? Některé povídky nebo halucinace jsou spíše nechutné než chutné a daly se asi pochybnou a dávno odbytou cestou Celinovy "Cesty do hlubin duše". Zejména taková skladbička bez vedoucí linie, vypočítaná jen na čtenářovy nervy, jako je "Jedl jsem lidské maso", patrně do sbírky nenáležela. Námět by si přál velikého mistra. Kovářiček přecenil schopnosti kovářovy — a čtenáři se nanejvýš zvedá žaludek. Rádoby-Zola z Caracasu se dopustil určitě více nevkusností než vkusností a vydavatel Ant. Vlach, vyslovující v předmluvě ke knize určitě pochybnosti, měl přiložit k pracím

Velkého Lháře přísnější lineál. To jest: neměl je vydávat. Jistěže svazek, vydaný s velikými oběťmi, ne-representuje čs. exil. Nanejvýš představuje jednoho vyšínutého intelektuála, trpícího jihoamerickou kulturní pouští a tropickým podnebím. Jedině věrojatně zní povídka milostného dobrodružství "Mosquitos", první ve sbírce. Všechny ostatní si mohl vydavatel ušetřit.

ČESKÁ LITERATURA ZA PRVNÍ VÁLKY

V revui "Slavic and East-European Studies", vydávané francouzskou universitou v Montrealu, otiskl dr. Jiří Škvor (Pavel Javor) anglicky hutnou studii o české literatuře za první světové války. (Svazek 5. Parts 3-4, strana 153-169.) Autor vysoce a právem oceňuje českou válečnou poesii, která jak vždy v těžkých dobách nejlépe zrcadlí myšlenkový stav a citové ladění národa. Za největší literární dílo té doby považuje pak román na rozdíl od dramatu, které neshledává tak závažné a průkazné, jak by to mělo odpovídat době. Tematickou novinkou válečné české literatury podle J. Škvora je obyčejný člověk — "malý člověk" — a vedle něho proletář, do té doby v české literatuře neznámý cizinec. V prismau ničivé války se pochopitelně odrážejí pozitivní i negativní hodnoty českého národního života, láska k postiženému a trpícímu individuu, odpor k Rakousko-Uhersku a touha po národní samostatnosti. Jiří Škvor pevně odmítá vidět v Haškově Švejkovi prototyp českého národního charakteru. Švejkovina byla jen vnucená metoda, kterou se dal pro-

jevit odpor k režimu za Habsburgů stejně jako za nacistů a jako dnes.

KNIHOVNY V ČSSR.

Dr. František Kaše, úředník Library of Congress otiskl v "The Library Quarterly" který vydává universita v Chicagu, studii o veřejných knihovnách v ČSSR. Ukazuje v ní, že v ČSSR je nyní 14 tisíc veřejných knihoven, které jsou však centrálně řízeny, a to proto, že komunistická strana se úzkostlivě stará o to, aby některé knihy se nedostaly do rukou čtenářů. (Tyto knihy jsou přímo v knihovnickém zákoně z roku 1959 prohlášeny za "tajné", "důvěrné" nebo za "odpadkovou literaturu".) V přehledných tabulkách dr. Kaše také přesvědčivě ukázal, jak malý je zájem o politickou a režimistickou literaturu, zejména mezi mladými lidmi. Kašova studie dochází pak k závěru, že v ČSSR je nedostatek knih a proto je vláda nucena organisovat co nejintenzivnější využití knih prostřednictvím veřejných knihoven. S.

NAŠE PŘEDHUSITSKÁ LITERATURA

Na vysoké škole Verde Valley School ve městě Sedona v Arizoně je profesorem moderních jazyků Zdeněk Salzman. Za krátkou dobu působení v této části USA získal si prof. Salzman dobré jméno jako znalec indiánských jazyků, zejména těch indiánských kmenů, které sídlí v Arizoně, Novém Mexiku a v Nevadě. Nyní vydal prof. Salzman pro

ZMĚNILO SE NĚCO?

“Moderní češtvi se teprve v našich dnech (1935) bolestně a po velkých překážkách krystalisuje. Jsou jednotlivci, kteří již pronikli na západ, ale tak tomu bylo vždycky. Měli jsme duchy rovnocenné západu, na západě školené a na západě vážené. Už takového Matěja z Janova, nebo české komponisty z osmnáctého století, kteří tvoří přímý předpoklad klasické hudby západní a střední Evropy. Kdekolí se Čech podává prostě a hrdě v plnosti své jaderné bytosti, vynutí si vždycky sympatii a úctu cizích posuzovatelů a pozorovatelů. Špatně to s ním bylo, jen když zbázlivěl, když se proměnil v malého kantora, nebo hůře ještě v školníka nebo žalárníka, v přísluhovače cizí moci a v škrtilitele svobodného života. V Uhrách a v Itálii jednu dobu za reakce rakouské zanechali Češi tuto směšně nenávislnou vzpomínku. Ve výtce Mickiewiczové, že české obrození bylo příliš literárně tichošlápské, jest

jakési jádro pravdy, neboť naše obrození bylo dlouho jen jazykové, neoplozené výboji společenskými a ideovými. Poláci a Maďaři výbojnějším, romanticky hrdějším pojetím svého poslání jako rytíři svobody a jako básníci a odbojníci získali si sympatie západu na dlouhou dobu. Stín měloměšťáctví věsí se posud v cizině na postavu našinců. Představy o nás jsou nejednou takto determinovány — a konec konců musíš si přiznat, že to není tak bezpodstatné. Tedy: nesmíme světu nejprve vnucovat svůj bázlivý vkus píplavého domácího chovu. S tím do kanálu! A trochu víc kuráže k pravému rytířství a k pravému heroismu. Jde jen o to stát se tím, kým již v pravdě začínáme být a kým jsme již v minulosti vlastně byli, alespoň ve svých nejlepších synech.”

F. X. Šalda: “Češtvi a Evropa”.

Psáno 1935.

své žáky anglickou příručku, nazvanou “Česká literatura v době předhusitské”. (Je možné objednat přímo u autora za jeden dolar.) Prof. Salzman si v této studii nedělá nároky na původnost své práce, což by se ani při bolestném nedostatku historických pramenů a českých knih nemohlo zdařit. Vypracoval však výbornou a přehlednou studii, která je zatím jedinou studijní pomůckou v USA pro ty, kdo na amerických školách studují českou literaturu.

r. š.

“O úloze českého kléru v kulturním životě Západu” napsal pozoruhodnou studii do revue “Rencontres” v Paříži Jan Silovský. Autor vypočítává 39 jmen vynikajících českých kněží, působících vědecky v exilu a u každého jména připojuje stručnou charakteristiku jejich činnosti.

“Demokratický manifest” Ferdinanda Peroutky vyšel v Brazílii v portugalském překladu. Jak jsme již referovali, překládá se do španělštiny a portugalštiny.

Exilová literatura je nedílnou součástí národní kultury

D. S. Merežkovskij